

ДО
Г-ЖА ДЕСИСЛАВА АХЛАДОВА
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО

Относно: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за защита от домашно насилие

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО АХЛАДОВА,

По повод на публикувания за обществено обсъждане законопроект и в контекста на публичната дискусия и изразените становища, бих искала да изразя следното становище:

Нееднократно съм поставяла на общественото внимание проблема с домашното насилие, който допълнително се засили в условията на глобалната пандемия от COVID-19.

У нас не се води официална статистика, но по данни на неправителствени организации от 30% до почти два пъти са се увеличили обажданията на телефонните линии за помощ на пострадали от домашно насилие. През 2020 г. пак по данни на гражданския мониторинг убитите в близка партньорска връзка жени са 15, като от медийни публикации има съобщения за още 5.

В същото време, липсва единна информационна система и за други форми на домашно насилие: спрямо възрастни хора, спрямо деца, спрямо хора с увреждания и по пол. Според данни на МВР, българските съдилища са издали 3057 ограничителни заповеди, като 349 са за насилие упражнено спрямо мъже и 898 за насилие, упражнено спрямо деца.

Тези тревожни данни показват, че жертва на насилие далече не са само жени. Всеки може да стане жертва на насилие, без значение от пол, икономически статус, образование и обществено положение и точно по тази причина промените в нормативната уредба засягат широка група от хора. Налице е необходимост от предприемане на ефективни мерки, включително и промени в нормативната уредба, с които да се предотвратяват случаите на домашното насилие. Такива мерки са още по-нужни в момента, за да се противодейства на задълбочаващия се проблем.

В качеството си на омбудсман имах възможност да представя своето становище по проблема пред Комитета на ООН за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените в рамките на VIII Периодичен доклад за България.

Институцията на омбудсмана последователно защитава позицията, че са необходими промени в нормативната уредба, за да се осигури както по-ефективна

защита на пострадалите от домашно насилие, така и съвременни механизми за превенция на това явление.

В духа на препоръките на Комитета за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените към Република България в рамките на VIII Периодичен доклад за България (CEDAW/C/BGR/CO/8/19.02.2020г.) отправих конкретни предложения за изменение и допълнение на нормативната уредба, които са възприети в предлагания за обсъждане законопроект и които считам, че са особено важни за по-ефективна защита на жертвите и резултатна превенция на домашното насилие, а именно:

1. отпадане на системността като условие за квалифициране на деянието, извършено в условията на домашно насилие - към настоящия момент, за да бъде наказан един насилник по-тежко, трябва да има поне три регистрирани акта на насилие. Това не винаги е възможно, защото понякога насилието може още от първия път да отнеме живот или да доведе до осакатяване на пострадалото лице;
2. във връзка с инкриминирите в НК форми на домашно насилие – да се изясни какво представлява икономическо и психическо насилие, тъй като липсата на дефиниции пречи извършителите на тези форми на домашно насилие да бъдат реално преследвани и наказвани, като същевременно се създава и предпоставка за злоупотреба с право, както от страна на извършителя, така и от страна на жертвата;
3. инкриминиране и на преследването, което би могло да възбуди основателен страх и за свободата, половата неприкосновеност и честта на жертвата, а не само страх за живота или здравето на жертвата.

Предложеният за обсъждане ЗИД на ЗЗДН съдържа и други важни инструменти, с които се цели постигане на по-добра защита на жертвите и по-ефективна превенция на домашното насилие.

Считам, че особено внимание в това отношение заслужават следните моменти от ЗИД на ЗЗДН:

§ 4 - Разширяване на мерките за защита от домашно насилие

Предлаганият разширен каталог от мерки в подкрепа на жертвите на домашно насилие е важна стъпка за гарантиране на тяхното право на достоен живот, включително чрез въведената забрана за извършителя да осъществява контакт с пострадалия по телефон или други средства за комуникация в дигиталното пространство.

Съществен принос на ЗИД на ЗЗДН е мярката за насочване на пострадалите деца, жертви или свидетели на насилие, за ползване на специализирани услуги за защита.

Също така, от значение са и съдействието и подкрепата за извършителите на домашно насилие. В това отношение ЗИД на ЗЗДН за първи път предвижда задължението за насочване на лицето извършител към специализирана програма за лечение на зависимости.

§ 6 Глава първа „а“ - *Създаването на орган, който да е отговорен за формулиране, прилагане и оценка на политиките и координацията на действията на органите по превенция и противодействие на домашното насилие.*

Този подход ще даде възможност да бъде преодолян сега съществуващият дефицит на ефективна координация по осъществяване на устойчива национална политика за защита от домашно насилие на всички категории засегнати лица;

§ 6 Глава първа „б“ - *Създаване на централен регистър за случаите на домашно насилие.*

Липсата на официална статистика възпрепятства създаването на ефективни политики за борба с домашното насилие. Към настоящия момент различните органи, ангажирани с превенцията и борбата с домашното насилие събират данни, по различни критерии. Предлаганият подход за създаване на централен регистър с ясно определени критерии за събиране на базата данни ще подпомогне планирането и провеждането на държавната политика в областта на защита от домашно насилие, включително и за необходимите конкретни мерки, услуги и програми, които трябва да се създадат и предлагат за защита на жертвите от домашно насилие и рехабилитация на извършителите.

§ 6 Глава първа „в“ – *Превенция и защита от домашно насилие*

От една страна, ЗИД на ЗЗДН предлага механизъм за разкриване на повече услуги за жертвите на домашно насилие - основен проблем за пострадалите лица от домашно насилие се оказва липсата на достатъчно услуги, с които те да бъдат подкрепени за справяне с изключително тежката ситуация. Съществуващите в момента кризисни центрове на територията на страната ни са недостатъчни на брой, те са едва 13 и не винаги в тях жертвите на домашно насилие могат да потърсят подкрепа и подслон, тъй като капацитетът им е запълнен. В някои случаи настаняването на жертвата, вкл. и на децата, жертви на насилие може да се окаже единственият шанс за тяхното оцеляване. В повечето случаи в тези центрове се настаняват жертви на насилие, които са пострадали от тежки форми на физическо или сексуално насилие и не разполагат с подкрепяща среда и ресурс, включително и финансов, за справяне със ситуацията. За това особено важни са предлаганите със законопроекта специализирани услуги като разкриването на денонощна безплатна телефонна линия и кризисен център.

Следва да се отбележи, че за ефективната защита на жертвите от домашно насилие, освен да им се осигури подслон, където те физически ще намерят защита, е нужно и да им се осигури и психологическа подкрепа за преодоляване на последствията от насилието. Още повече, когато жертвата търси подкрепа заедно с децата си, които също са били свидетели или жертви на насилие и е принудена да

напусне жилището си. Работещите специалисти в областта на защитата от домашно насилие се единодушни, че излизането от ситуация на домашно насилие се характеризира със сложност и динамика на процесите и затова е необходимо да се развият и разширят услугите в подкрепа на жертвите на насилие, така че услугите да бъдат достъпни и нуждаещите се да разполагат с повече възможности за защита и подкрепа, в зависимост от вида насилие и интензитета му. В този смисъл значимо място в законопроекта заема въвеждането и на други специализирани услуги за жертвите на домашно насилие като консултативен център и защитено жилище.

По отношение на § 19 от ЗИД на ЗЗДН, с който се предлага създаването на нов § 1 от Допълнителните разпоредби и се предлагат дефиниции на икономическо и психическо насилие, както и дефиницията за фактическо съжителство на съпружески начала, бих искала да отбележа следното:

Чл. 93 т. 31 от НК инкриминира всички форми на домашното насилие, включително икономическото и психическото насилие, които обаче остават неизяснени. Липсва яснота и в разпоредбата на чл. 2 от действащия Закон за защита от домашното насилие, в който е регламентирано, че *домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.*

Това поражда редица пречки за защита на правата на засегнатите лица. Липсата на яснота относно смисловото значение на икономическо и психическо насилие може да доведе до злоупотреба с права както по отношение на жертвата, така и на посоченото лице за извършител на домашно насилие и невъзможност за ефективно правораздаване.

С разбиране към факта, че изчерпателното дефиниране на психологическото и икономическото насилие е трудно и не следва да бъде изчерпателно, е удачно предложените в законопроекта дефиниции да бъдат използвани като основа за дискусията по този въпрос, включително след внасяне на законопроектите в НС.

По отношение на „фактическо съжителство на съпружески начала“, не подкрепям предложената дефиниция, тъй като смятам, че не е в съответствие с целите, които законопроектът си поставя. В тази насока, в рамките на общественото обсъждане бяха представени аргументи, които следва да бъдат взети предвид.

Не на последно място, важен аспект в борбата с домашното насилие е предприемането на мерки и действия за създаване на обществена среда за нетърпимост към спрямо това посегателство срещу личността. За съжаление, тревожна е констатацията, която беше изведена от редица експерти, работещи в сферата на защита от домашно насилие, че обществото ни е към толерантно домашно насилие. За домашното насилие и последствията от него върху живота на хората трябва да се говори открито и експертно за да се осъзнае, че насилието в дома

не е проблем само на един човек, на една двойка, на едно семейство, а е проблем на цялото общество. В борбата с домашното насилие трябва да се вложат повече ресурси и усилия в превенцията, защото дори практиката на други държави сочи, че увеличаването на размера на наказанията за извършителите не са дали положителен резултат в борбата с домашното насилие и не се е стигнало да намаляване на случаите на домашното насилие.

Намирам, че посочените аспекти в борбата с домашното насилие и стремежа към осигуряване на по-добра и по-ефективна защита на пострадалите от домашно насилие са намерили израз в законопроекта и в тази смисъл подкрепям предприемането на по-ефективни мерки за защита на жертвите.

С уважение,

**ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**